

Argument

Dacă la mijlocul secolului al XIX¹¹, mai mulți dintre intelectualii patrioți, care au pășit pe meleagurile pline de istorie al Călugărenilor, remarcau lipsa unui monument care să glorifice faptele de vitezie ale celor care la 23 august 1595 au făcut din mică așezare de pe Neajlov un nume mare și cunoscut în Europa, la fel s-a spus până astăzi despre inexistentă unei monografii a celei mai faimoase localități cu numele Călugăreni din România.

Călugărenii de pe Neajlov, Călugărenii lui Mihai Viteazul, Călugărenii tuturor românilor, este locul unde, nu одă, s-au scris pagini de istorie națională. În ciuda acestei realități, nimeni până acum nu s-a incunyat să scrie o istorie sau o monografie a Călugărenilor. Încercări au fost, dar rezultatul, mai degrabă, trebuie pus pe seama unui elan patriotic local și nu al unei documentări pe măsura proiectelor asumate. O întreprindere de acest fel, a făcut, prin anii 1940-1942, învățătorul Ilie Drăgana, completată ulterior de către preotul Ion M. Pătrașcu prin anii 1968-1969¹². Deși prin structura propusă (orografia, geologie, climă, faună, floră, cadre biologic, tradiții, obiceiuri și datini) lucrarea îndeplinește caracteristicile unei monografii, din păcate, cea mai mare parte a informației

utilizate reprezintă „ce se spune despre...” sau „legenda spune că”! Pe de altă parte, pentru cele câteva documente mentionate, uneori cu date exacte, nu este indicată sursa lor, și ca atare nu pot fi credibile...

Despre localitatea Călugăreni avem chiar două „încercări”. Una dintre ele aparține fostului paroh al Bisericu Sf. Ilie de la Crucea de Piatră, preotul Ion N. Drăgan, *Sabia creștinătății la Călugăreni*, „o carte scrisă cu pasiune”, după cum nota editorul, dar lipsită de scrierea specifică specialiștilui în ceea ce privește utilizarea materialului documentar. Lucrarea este însă utilă ca sursă de informare, unele dintre evenimentele prezentate fiind trăite chiar de către autor. Cealaltă lucrare dedicată Călugărenilor aparține lui Marin D. Marin, secretar al Liceului teoretic din Călugăreni, și a fost realizată spre sfârșitul deceniului al șaptelea al secolului XX. Marin D. Marin a folosit spre informare, cu precădere, sursele de pe plan local, din arhiva instituției la care lucra sau din arhiva primăriei sau a CAP-ului. Oricum, deși nu indeplinește cerințele unei monografii, datele prezentate sunt interesante și utile într-un demers monografic.

Cât privește „monografia” satului Uzunu, elaborată de către juristul Nicolae Ciobanu-Uzunu, fiul al satului, aceasta are mai degrabă un caracter literar, deși a fost numită, mult prea prețios, „monografie concisă”.

O lucrare aparte, prin modul în care a fost concepută, o „Monografie scrisă și prin biografi cu ajutorul semnatarilor din interior”, deci o mono-biografie, editată Revista „Călugărenii” lui Mihai Viteazul, avându-l ca autor pe inginerul, pasionat de istorie, Adrian Popa, deși, din toată lucrarea, așa cum se poate deduce, „autorul” a scris doar Precuvântarea, Postfața și... propriu-i „CV sentimental”, care ocupă spațiul cel mai înfinț, comparativ cu biografiile celor selectați, biografi menite să înțelegă loc de o monografie! Pe de altă parte, prima parte a lucrării este o transcriere de „încercări monografice”, etichetate, în Precuvântare lucrări, drept „opere ale unor amatori”, și articole culese, mai cu seamă, din revista fundației sub egida căreia a fost publicat volumul³³.

Despre Călugăreni, și satele limitrofe, au scris și publicat, în diverse reviste și cotidiane, reprezentanții Muzeului Județean „Teohari Antonescu”, printre care îi amintim pe Mircea Alexa, Ancu Damian, Emil Păunescu, Dan Drăguș, ale căror articole ne-au fost de un real folos în realizarea demersului nostru, și cărora dorim să le mulțumim cu acest prilej.

În toate încercările de până acum, mai mult sau mai puțin calificate, găsim doar referiri la istoria, individuală, a așezărilor care compun, începând din anul 1968, comuna Călugăreni. Nimic despre spațiul geografic, nimic despre tratarea unitară a acestor așezări. Ilie Drăgana, Ion D. Pătrașcu, Ion N. Drăgan, Marin D. Marin și Ștefan Ciobanu, au încercat să prezinte, după puterile lor de informare și interpretare a datelor culese, din propria imaginație, sau după legendele păstrate încă în vreme, frânturi din viața comunităților în care s-au născut și au trăit. Nu au avut pretenția să realizeze o monografie. Au scris ceea ce știau, ceea ce au crezut că poate folosi, mai târziu, la realizarea unei monografii.

Sperăm, prin demersul nostru, să fi realizat ceea ce ei și-au dorit. Proiectul nostru, materializat prin lucrarea de față, a fost schițat în urmă cu mulți ani și a necesitat adunarea cu multă migală și atenție a informației care să reprezinte fundamental unei monografii denumite de românele comunei noastre. Nu a fost ușor, nici nu avea cum, atunci când, în secolele XV - XVI, documentele menționează două așezări, ambele situate pe Neajlov, aparținând aceleiași mănăstiri, mănăstirea Glavacioc, din același județ, Vlașca, și cu același nume... Călugăreni, Călugărenii de la, sau de pe, Neajlov! După o analiză atentă, am reușit, credem noi, pentru prima dată, să deosebim cele două așezări și să precizăm, pentru fiecare în parte, documentele care le atestă.

Am încercat, de asemenea, să privim comuna Călugăreni atât împreună cu satele care o compun în momentul de față, cât și cu cele care, de-a lungul timpului, s-au aflat pe actuala rază administrativă, să prezintăm evoluția acestor așezări, cu momentele lor de afirmare și decădere.

uneori chiar dispariție, pentru că unele dintre așezările menționate în perioada medievală pe aceste meleaguri au dispărut, dar numele lor s-au păstrat până astăzi în diverse toponime: Gura Iașului, Dealul Căciulatului, Pădurea Hulubeasca, Pădurea Ioneasca, Piscul Ioneștilor...

O atenție aparte am acordat-o descrierii geografiei zonei. Dacă, de-a lungul timpului, despre istoricul locului, așa cum am arătat, s-a mai scris, spațiul geografic a rămas necunoscut. De aceea am căutat să prezintăm o analiză completă, plecând de la structura geologică până la geografia economică, aducând date concrete despre caracteristica reliefului, despre hidrografie, climă, evaluări biogeografice, populația și ocupările ei, turism.

Și pentru ca cititorul să aibă posibilitatea judecății proprii, la sfârșitul lucrării, în anexe, am transcris cea mai mare parte a documentelor care au sta la baza elaborării lucrării noastre.

Nu avem pretenția de a considera că am realizat o cercetare exhaustivă. Mai rămân încă documente, mai ales în arhive private, la care nu am avut acces. Analiza lor, desigur, poate aduce unele rectificări conchuziilor noastre, dar, cu siguranță, demersul nostru va rămâne un punct de reper al cercetărilor viitoare...

AUTORII

Campania din toamna anului 1916

(fragment)

După doi ani de neutralitate, la jumătatea lunii august 1916, România a intrat în război și armata română a trecut Carpați pentru eliberarea Transilvaniei. Dar România intra în luptă într-un moment neprietic din punct de vedere militar: eforturile aliaților ajunseră la limită³⁴ și, mai mult decât atât, ei nici nu și vor putea, din motive obiective dar și subiective, respecta „angajamentele de a acționa energetic pe frontul din Salonic și pe cel din Galicia”³⁵. Acest fapt a putut fi constat după nici două săptămâni, când trupele române de pe frontul din Ardeal au fost nevoite să opreasă înaintarea, pentru a se retrage pe linia Dunării, unde atacau armatele germane și bulgare conduse de către feldmareșalul Mackensen.

La începutul lunii septembrie se produce dezastruul armatei române în bătălia de la Turtucaia³⁶. Între 29 octombrie/11 noiembrie - 4 noiembrie/17 noiembrie se desfășoară cea de a doua bătălie de la Târgu Jiu. Frontul românesc este rupt, trupele inamice ocupă orașul Târgu Jiu (2 noiembrie/15 noiembrie) și pătrund în Câmpia Oltețului. Căm în același timp, 10 noiembrie/23 noiembrie, Armata de Dunăre Kosch, alături de trupe bulgare, forțează Dunărea pe la Zimnicea și trec la nord de Dunăre, îndreptându-se spre București.

In aceste condiții, urmărind să se dea o contralovitură și să salveze capitala țării, „Comandamentul de căpătenie român” emite Ordinul de Operațiuni nr. 19, din 12-25 XI 1916, prin care Armata I-a a Grupului Apărării Dunării și Diviziile 2/5, 9/19 și 21 erau puse sub comanda generalului de divizie Prezan³⁷. Misiunea acestui grup de forțe era să opreasă înaintarea inamicului de la Vest și Sud-Vest. Pentru indeplinirea acestei sarcini, generalul Prezan, la 12/25 noiembrie, prin Ordinul nr 1, își propunea printre altele, „a) să mă mențin în defensivă cu dreapta și b) să atac pe frontul Cartojanca – Călugăreni”³⁸.

Așfel armata română a declanșat una dintre cele mai mari bătălii desfășurate pe frontul românesc în timpul campaniei din anul 1916 – „Bătălia pentru București”, desfășurată pe Neajlov și Argeș³⁹. În planul bătăliei pentru apărarea capitalei, frontul era organizat pe trei sectoare: a) Argeșul superior, între valea acestui râu și Golești-Titu; b) Argeșul mijlociu, în fapt sectorul de atac al grupului de armate român, situat între văile Glavaciocului, Neajlovului mijlociu și Argeșului, cu direcția de înaintare Alexandria-București; c) Neajlovul și Argeșul inferior, cu centrul la Călugăreni, pe direcția de înaintare Giurgiu-București⁴⁰.

„Bătălia pentru București”, sau „Bătălia de pe Neajlov-Argeș” s-a desfășurat între 16/19 noiembrie – 20 noiembrie/ 3 decembrie 1916. În sectorul Neajlovului inferior, lupte violente s-au dat în zilele de 16/29 și 17/30 noiembrie. În această zonă, bulgari, cu două divizii a 12-a și 1, ajutate de trupe germane, au atacat linia Neajlovului, având ca axă de înaintare drumul national Giurgiu-

Călugăreni-București⁴¹. Pentru oprirea ofensivei trupelor bulgaro-germane, armata română s-a instalat pe înălțimile de la sud de râul Neajlov, organizând un cap de pod înaintea localității Călugăreni.

Efectivele armatei române masate la Călugăreni erau compuse din patru batalioane de militeni, cu un număr redus de luptători, resturi ale Diviziei a 18-a, două batalioane din Regimentul 4 de vânători și un batalion din Regimentul 14 infanterie, ambele regimete fiind componente ale Diviziei a 7-a⁴². Se mai găseau aici câteva escadroane de cavalerie și 14 baterii de artillerie, care completau fortele din acest sector. Pieșele de artillerie erau în mare parte majoritate tunuri vechi de 87 mm⁴³. Comanda trupelor de la Călugăreni a fost încredințată colonelului Grigore Bunescu.

Primul schimburi de focuri la sud de Călugăreni s-au declanșat în dimineața zilei de 16/29 noiembrie, atunci când patru regimete ale bulgarilor, dispunând de o artillerie foarte puternică, au luate cu asalt pozițiile armatei române. Colinele de la crucea de Piatră, cu monumentul comemorativ al bătăliei purtate de către Mihai Viteazul, au fost însă apărate cu eroism de către trei companii ale Regimentului 4 vânători, în dotarea căror se găseau și patru mitraliere. Lupte înverzumite s-au dat în același timp și la sud-est de Crucea de Piatră⁴⁴, în pădurea de la Dadilov și pe terenul poligonului de la Mihai Bravu⁴⁵.

Pentru cucerirea colinei de la Crucea de Piatră, bulgarii au organizat patru atacuri. Abia spre seară, ei au reușit să alunge trupele române la nord de apa Neajlovului și să pună stăpânire pe poziția de la monument, care domină întreaga vale a Călugărenilor. Totodată, trupe ale armatei invadatoare au inițiat o mișcare de învăluire din spate est, ocupând Comana și apoi satul Budeni, aflat la nord de Neajlov⁴⁶. Noua strategie a trupelor bulgare a intors rezistența armatei române, rezistență care nu mai putea fi menținută, în condițiile în care nu mai avea în spate nicio rezervă care să înlocuiască efectivele care se aflau în luptă de mai bune de zece ore⁴⁷.

Odată cu lăsarea seri operațiunile militare au început. Românii s-au repliat cu totul la nord de Călugăreni, în timp ce bulgarii au reparat podurile, distruse în retragere de către români, și au ocupat satul Călugăreni, care în timpul luptelor avuiese de suferit în urma bombardamentelor artilleriei bulgare⁴⁸.

În dimineața zilei de 30 noiembrie trupele bulgare au ocupat localitățile de pe malul stâng al Neajlovului, pe care le-au fortificat cu tranșee, garduri de sărmă ghimpată și au instalat numeroase cuburi de mitralieră. În aceeași zi, atacurile Regimentului 14 Roman, din Divizia a VII-a, îndreptate cu precădere asupra pozițiilor bulgare de la Brâmătari și Singureni, l-au scos pe inamic din tranșee și au opriț coloanele care încercau să înainteze spre Argeș. Nu s-a reușit însă alungarea trupelor inamice din satele unde era puternic retrângător⁴⁹. În urma atacurilor din ziua de 17/30 noiembrie, Regimentul 4 vânători era aproape distrus. Spre seară, de la Adunati Copăceni, a sosit în teatrul de operații de la Călugăreni Brigada mixtă 9/19, care fusese cantonată ca rezervă generală în zona podului de peste râul Argeș.

În seara zilei de 17/30 noiembrie, armata română era concentrată în zona de operații și se afla în contact direct cu inamicul pe toată lungimea frontului, urmând ca a doua zi, pe data de 1 Decembrie, să declanșeze ofensiva propriu-zisă⁵⁰. Începând însă de la doua zi luptele s-au îndepărtat de satul Călugăreni și s-au apropiat de Argeș, în zona localităților Mihăilești, Drăgănești, Tuta și Buda. Totodată lupte aprige se dău la nord-vest de Călugăreni, în zona satelor Bălăria, Stâlpu și Bulbucata⁵¹.

La Bălăria s-au încununat cu fapte de vitejie ostăjii Regimentului 40 Călugăreni. El ataca violent, în timpul noptii, trupele germane care ocupaseră satul în timpul zilei. Luati prin surprindere, nemulți fug în dezordine⁵², lăsând în urmă un bogat material de război. Sunt capturați peste 200 de prizonieri și trei tunuri. Pe câmpul de luptă au rămas numerosi cai, impușcați de către stăpâni lor pentru a nu cădea în mâinile românilor, munitie abandonată, trăsu și furgoane răsturnate, multe dintre ele pline cu lucruri de furat din casele țăranilor, automobile înțepenite prin șanțuri⁵³.

În sectorul Neajlovului inferior, în dimineața zilei de 1 decembrie a fost o puternică pregătire de artillerie⁵⁴ din amândouă părți. Primii care au pornit la atac au fost bulgarii. El au declanșat, de pe malul stâng al Neajlovului, o ofensivă generală împotriva trupelor române. În zona Chirculești-Singureni, Divizia mixtă 9/19 rezistă atacului inamic și pornește la atac pentru a susține Divizia Lambru, care era supusă unui atac sufocant. În jurul printrului, bulgarii declanșează un puternic atac,

atât la centru, din direcția Călugăreni, cât și dinspre est, din direcția Budeni. Situația devenise critică pentru români. Colonelul Gheorghe Bunescu⁵⁵, comandanțul sectorului cere ajutor urgent. Îi vin în ajutor soldații Regimentului Brăila, din Brigada mixtă 9/19, care fuseseră aduși de la Jilava la Copăceni. Incurajați puternic de către comandanții lor, ostașii români cu focuri de mitralieră, dar și prin luptă la baionetă, reușesc, spre seara, să revină și să pună stăpânire pe pozițiile de pe malul stâng al Neajlovului. Bulgarii însă, părăsind Coman și Budeni, au ocolit flancul stâng al românilor și au ocupat Grădiștea, ajungând până la Argeș⁵⁶. În aceste condiții, încercând să evite un atac prin învăluire, trupele române din sectorul sudic părăsesc din nou malul Neajlovului și se poziționează pe malul drept al Argeșului, căutând să apele trecerile de la Dărăști, Copăceni și Varlaam, în jurul căror au fost organizate puternice capete de pod⁵⁷.

Bătălia de la Călugăreni, desfășurată în zilele de 16/29 noiembrie – 19 noiembrie/1 decembrie 1916, a fost apreciată de către unii dintre istorici ca fiind „cea mai amplă (sub raportul obiectivelor, spațiului, efectivelor și materialelor folosite) din căte s-au desfășurat pe frontul român în timpul campaniei din 1916 și una din mariile confruntări ale conflagrației mondiale desfășurate în răsăritul Europei”⁵⁸.

Crucea lui Șerban Cantacuzino, înălțată la Călugăreni în anul 1683 (cel mai vechi monument de la Călugăreni).
(Illustrație de pe pagina 354 a cărții)

Anexe
(fragment)

Cea mai veche atestare a satului Călugăreni !

1

1441 (6941) mai 14, Târgoviște.

Vlad al II-lea Dracul întărește mănăstirii Glavacioc stăpânirea asupra satului Călugăreni de la Neajlov.

† Cel întru Hristos binecredinciosul și binecinstitorul și de Hristos iubitorul Io Vlad voevod și domn a toată tara Ungrovlahiei și a părților de peste munți, herțeg al Amlașului și Făgărașului, a binevoit domnia mea cu a sa bunăvoie, cu inimă curată și luminată a domniei mele și am dăruit acest întru totul curat și bine închipuit și prea cinstit, ce este mai presus de toate cinstele și darurile, hrisov al domniei mele, ca să fie mănăstirii de la Glavacioc, lăcașul Buneivestiri Preacuvatei Născătoare de Dumnezeu și fratilor care sunt în acest lăcaș, ca să fie lor satele anume: la Neajlov – Călugăreni – ocina lui Berilă și la Butești ocina⁶¹ lui Micul Banul și la Teleorman Mircești căt este partea lui Radu ban, acestea să le fie lor de obabă⁶² și care sunt ale domniei mele și aceasta am dat mănăstirii. Drept aceea oricine va fi gălătar sau...⁶³ începând de la vama oilor, de vama porcilor, de albiuără, de dijme, de gloabe, de posade, de transporturi, de care, zicând de shușbele mari și mici căte sunt în cuprinsul domniei mele, de toate acestea să le fie lor obabă. Si cine se va încuneta din slugile sau din boieri domniei mele, și de a-i supăra măcar de un fir de păr, va primi râu și mare urgie de la domnia mea, ca un necredincios al domniei mele. Încă și după moarteas domniei mele, pe cine va voi domnul Dumnezeu de a fi domn Țării Românești, sau din rodul inimii mele, sau după păcatele noastre, pe oricare din alt neam, acesta se va invoi și se va întări, pe aceasta. Domnul Dumnezeu să-l strice și să-l ucidă sufletește și trupește și să albă parte cu blestemul Iuda și Arie, în veci, amen.

Martoriu acestui hrisov: jupan Tatul, jupan Namul, Manea vornic, jupan Stanciu Honoi, Radul Barcea...⁶² Dumitru spătar, Șerban protovistier, Semen stolnic, Micia pahtanic, Ștefan logofăt.

In anul 6949 1441, luna mai în 14. Dat în Târgoviște.

† Io Vlad voevod, cu mila lui Dumnezeu, domn.

(Apud DRH, vol. I, p. 163)